Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LX. — Wydana i rozesłana dnia 2. lipca 1914.

139.

Rozporządzenie Ministra spraw wewnętrznych z dnia 25. czerwca 1914

o zawodowej pielęgnacyi chorych.

Na zasadzie Najwyższego upoważnienia z dnia 17. czerwca 1914 zarządza się po myśli §§ 1. i 2. ustawy z dnia 30. kwietnia 1870, Dz. u. p. Nr. 68, dotyczącej organizacyi publicznej służby zdrowia, co następnje:

Rozdział I.

Kształcenie w pielęgnowaniu chorych.

§ 1.

Szkoły pielęgowania chorych.

Do otwarcia szkół dla zawodowego kształcenia w pielęgnowaniu chorych (szkoły pielęgnowania chorych) potrzeba przyzwolenia Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Tylko pod tym warunkiem można udzielić przyzwolenia, że szkoła pielęgnowania chorych odpowiada przepisom niniejszego rozporządzenia.

§ 2.

Łączenie szkół z zakładami dla chorych lub z zakładami opiekuńczymi.

Szkoła pielęgnowania chorych musi być połączona z zakładem dla chorych, w którym zapewnione jest praktyczne kształcenie w wszystkich lub przynajmniej w najistotniejszych działach pielęgnowania chorych; w ostatnim wypadku musi być zapewnione praktyczne kształcenie w pozostałych działach w innych zakładach dla chorych lub innych zakładach opiekuńczych.

§ 3.

Kierownik i siły nauczycielskie.

Kierujący lekarz odnośnego zakładu dla chorych, z którym jest połączona szkoła pielęgnowania chorych, kieruje zawodowem kształceniem i je nadzoruje. Do przyjęcia każdej siły nauczycielskiej potrzeba przyzwolenia Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Bezpośredni nadzór i osobiste kierownictwo uczenicami należy do przełożonej szkoły, wyznaczonej przez utrzymającego szkołę lub przez inne osoby, uprawnione do wydawania zarządzeń.

Jeżeli w pewnej szkole kształcą się uczenice stanu duchownego i świeckiego, można dla przynależnych do tego stanu, do którego nie należy przełożona szkoły, wyznaczona według poprzedniego ustępu, ustanowić osobną przełożoną szkoły, należącą do tego samego stanu. Dla uczenic stanu duchownego ustanawiają przełożoną szkoły zwierzchnicy duchowni.

§ 4.

Warunki przyjęcia uczenic.

Jako uczenice szkoły pielęgnowania chorych można przyjąć tylko osoby,

1. które posiadają obywatelstwo austryackie;

2. które ukończyły 18. rok życia, a w razie małoletności przedłożą przyzwalające oświadczenie ojca lub władzy opiekuńczej;

3. które wykażą nieposzlakowany przebieg życia;

4. które mają fizyczne i umysłowe uzdolnienie do zawodu pielęgniarskiego;

5. które wykażą sie ukończeniem z dobrym wynikiem szkoły wydziałowej lub odpowiedniem ogólnem wykształceniem;

6. na których nie ciąży obowiązek pielęgnowania nieletniego dziecka lub prowadzenie własnego gospodarstwa.

Przyjmowanie osób stanu duchownego następuje na prośbę ich przełożeństwa zakonu i za przyzwoleniem ich duchownych zwierzchników.

§ 5.

Rozstrzyganie o przyjęciu.

Komisya składająca się z krajowego referenta sanitarnego lub jego zastępcy, z lekarskiego kierownika zakładu dla chorych, połączonego z szkołą pielęgnowania chorych, tudzież z przełożonej szkoły rozstrzyga o przyjęciu na podstawie ocenienia warunków, wymienionych w § 4.

Do komisyi, która rozstrzyga o przyjęciu do szkoły, utrzymywanej wyłącznie przez stowarzyszenie Czerwonego Krzyża może stowarzyszenie to wysłać dwóch członków.

Komisya może wymóg umysłowego uzdolnienia i odpowiedniego ogólnego wykształcenia (§ 4., punkt 4. i 5.) stwierdzić przez odbycie wstępnego egzaminu.

§ 6.

Czas trwania kształcenia. Przedmioty nauki.

Zawodowe kształcenie w szkole pielęgnowania chorych obejmuje jeden rok nauki i jeden rok próby.

Uczenice noszą podczas roku nauki nazwę „uczenica pielęgniarska“, po upływie roku nauki „próbna pielęgniarka“.

Uczenice pielęgniarskie kształci się pod względem teoretycznym i informuje pod względem praktycznym.

Nauczanie i informowanie obejmuje następujące przedmioty:

1. naukę o budowie ciała ludzkiego;

2. naukę o działaniu organów (z szczególnem uwzględnieniem nauki o odżywianiu);

3. zarysy ogólnej nauki o chorobach, nie wyłączając chorób zakaźnych;

4. hygienę ogólną i hygienę szpitalną, zwalczanie chorób zakaźnych;

5. ogólną technikę pielęgnowania chorych;

6. praktyczne informowanie o szczególnej pielęgnacyi w chorobach wewnętrznych (łącznie z odżywianiem chorych jakoteż wykonywaniem poleceń lekarskich co do masażu, hydro- i elektroterapii), w chorobach chirurgicznych, o pielęgnowaniu niemowląt i położnic, tudzież o pielęgnacyi w chorobach niemowląt, chorobach dziecięcych, kobiecych, skórnych, zakaźnych i umysłowych, wreszcie o służbie ambulatoryjnej;

dla członków takich zakonów duchownych, które przy niektórych z wymienionych chorób nie wykonywują zawodowo pielęgnacyi chorych, jest nauka tych przedmiotów nadobowiązkowa;

7. praktyczne informowanie o prowadzeniu gospodarstwa i kuchni, o przyrządzaniu wiktu dla chorych i niemowląt;

8. administracyjną służbę szpitalną z szczególnem uwzględnieniem prowadzenia małych szpitali prowincyonalnych;

9. ważne przepisy sanitarne;

10. zarysy społecznej pieczy w publiczem pielęgnowaniu zdrowotności;

11. służbę sanitarną na wojnie.

Pielęgniarek próbnych używa się w zakładach dla chorych lub innych zakładach opiekuńczych na oddziałach dla chorób wewnętrznych i chirurgicznych, dla chorób niemowląt, chorób dziecięcych, kobiecych, skórnych, zakaźnych i umysłowych, dla niemowląt i położnic. Podczas roku próby powtarza się systematycznie materyał nauki i traktuje się go wyczerpująco.

Ministerstwo spraw wewnętrznych może osobom stanu duchownego na prośbę ich zwierzchności zakonnej udzielić pozwolenia na odbycie całego roku próby lub jego części w innym zakładzie dla chorych aniżeli w tym, który jest połączony ze szkołą, jeżeli ten inny zakład dla chorych posiada odrębne oddziały dla tych chorób, co do których pielęgnacyi ma nastąpić jeszcze praktyczne wykształcenie i jeżeli postarano się o systematyczne powtórzenie i wyczerpujące traktowanie materyału nauki przez odpowiednie siły nauczycielskie.

Przy kształceniu należy mieć wzgląd na stanowisko osób, zajmujących się pielęgnowaniem chorych, jako sił pomocniczych lekarza i na wynikające stąd ograniczenie materyału naukowego.

Rozdział II.

Egzamin dyplomowy i przywileje dyplomowanych pielęgniarek.

§ 7.

Egzamin dyplomowy.

Uzdolnienie fachowe do zawodowej pielęgnacyi chorych wykazuje się egzaminem (egzaminem dyplomowym); egzamin ten obejmuje przedmioty oznaczone w § 6., w danym razie z ograniczeniem, oznaczonem w punkcie 6., ustęp 2.

Egzamin dyplomowy składa się z egzaminu ustnego i praktycznego.

Czas egzaminów dyplomowych oznaczy z początkiem każdego roku polityczna władza krajowa w ten sposób, iż każde dwa terminy egzaminacyjne przedziela okres czasu conajmniej sześciu miesięcy. Egzamin odbywa się w siedzibie szkoły.

§ 8.

Komisya egzaminacyjna.

Komisya egzaminacyjna składa się dla każdej szkoły pielęgnowania chorych z:

1. krajowego referenta sanitarnego lub jego zastępcy, jako przewodniczącego;

2. kierującego lekarza zakładu dla chorych, z którym szkoła pielęgnowania chorych jest połączona;

3. nauczyciela-lekarza szkoły pielęgnowania chorych, tudzież z dwóch innych lekarzy, którzy oświadczyli swoją gotowość w tym względzie.

Członków komisyi egzaminacyjnej, wymienionych pod 3., mianuje naczelnik kraju na przeciąg trzech lat.

Do każdego egzaminu może Minister spraw wewnętrznych wysłać lekarza urzędowego, a austryackie stowarzyszenie Czerwonego Krzyża lekarskiego delegata; obydwom przesługuje prawo stawiania pytań. Przełożona szkoły jest uprawniona być obecną przy każdym egzaminie uczenicy, pozostającej w myśl § 3. pod jej nadzorem i kierownictwem.

Jeżeli jeden z członków komisyi egzaminacyjnej dozna przeszkody, powoła polityczna władza krajowa zamiast niego mieszkającego w miejscu odbywania egzaminu lekarza, który okazał swoją w tym względzie gotowość.

Komisya egzaminacyjna rozstrzyga bezwzględną większością głosów. Przy równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§ 9.

Przypuszczenie do egzaminu dyplomowego.

Prawo przypuszczenia do egzaminu dyplomowego mają w ciągu jednego roku po ukończeniu swego wykształcenia w szkole pielęgnowania chorych wszystkie próbne pielęgniarki (§ 6., ustęp 2.), które odpowiadają warunkom § 4., tudzież odznaczają się pozatem wymaganą dla zawodowej pielęgnacyi chorych szczególną pewnością i są godne zaufania.

Celem ocenienia tych ostatnich okoliczności należy do podań o przypuszczenie do egzaminu dołączyć opinię przełożonej szkolnej, której nadzorowi i kierownictwu podlega kandydatka po myśli § 3., odnośnie do osób stanu duchownego nadto właściwej władzy kościelnej.

O przypuszczeniu do egzaminu rozstrzyga polityczna władza krajowa.

Egzamin wolno powtórzyć tylko jeden raz i to tylko w najbliższym terminie egzaminacyjnym, jeżeli kandydatka w międzyczasie conajmniej przez sześć miesięcy kontynuuje swoje kształcenie się w charakterze próbnej pielęgniarki. Co do ponownego przypuszczenia obowiązują powyższe postanowienia tego paragrafu.

§ 10.

Dyplom.

Z egzaminu, odbytego z dobrym wynikiem, wystawia się dyplom dla zawodowej pielęgnacyi chorych.

Posiadaczki dyplomu są uprawnione do noszenia tytułu „Dyplomowane pielęgniarki chorych“.

§ 11.

Przyrzeczenie świadczenia usług pielęgnowania chorych na wojnie i w razie epidemii.

Dyplomowanym pielęgniarkom chorych wolno pisemnie złożyć przyrzeczenie u władzy politycznej, iż w przeciągu pewnego oznaczonego czasu conajmniej w ciągu trzech lat chcą się oddać celem pielęgnowania rannych i chorych do dyspozycyi wojskowej służbie sanitarnej na wypadek wojny, zaś państwowej administracyi sanitarnej w razie epidemii jakoteż w razie innego rozszerzenia się chorób w większym rozmiarze i że w wykonywaniu tych czynności chcą się poddać poleceniom władzy wojskowej albo państwowej władzy sanitarnej.

Obowiązki, które należy przyjąć na siebie wskutek przyrzeczenia, podane są we wzorze dołączonym do niniejszego rozporządzenia, stanowiącym jego część składową.

Obowiązki te na podstawie przyrzeczenia obejmuje się w każdym razie tylko na tak długi czas, jak długo pielęgniarka chorych odpowiada wymogom § 4., punkt 1., 4. i 6.

U osób stanu duchownego można zastąpić przyrzeczenie oświadczeniem przełożeństwa zakonu, że pielęgniarka chorych ma wykonywać obowiązki, oznaczone w pierwszym ustępie, z mocy reguły zakonnej, lub poleceń jej duchownych przełożonych. Złożenie lub odnowienie oświadczenia ma ten sam skutek jak złożenie lub odnowienie przyrzeczenia.

§ 12.

Odznaka honorowa.

Dyplomowane pielęgniarki chorych mają prawo noszenia „odznaki honorowej dla dyplomowanych pielęgniarek“, które wyda im naczelnik kraju, i to przez tak długi czas, jak długo one wskutek przyrzeczenia, według § 11. złożonego lub później conajmniej na jeden rok odnowionego, związane są obowiązkami, oznaczonymi w § 11.

Oznaczone w pierwszym ustępie czasowe ograniczenie prawa noszenia odznaki honorowej odpada co do dyplomowanych pielęgniarek chorych, które z mocy przyrzeczenia związane były obowiązkami, wymienionymi w § 11., przez przeciąg conajmniej 15 lat bez przerwy.

Kształt tej odznaki honorowej i sposób jej noszenia uwidoczniony jest w dołączonym opisie.

§ 13.

Wynagrodzenie za świadczenie usług pielęgnowania chorych na wojnie i w razie epidemii.

Pielęgniarki, powołane według § 11. do świadczenia usług pielęgnowania chorych, otrzymują w czasie trwania ich zatrudnienia wikt, mieszkanie, koszta podróży i — o ile dalszy pobór dotychczasowej płacy nie jest zapewniony — wynagrodzenie w gotówce, którego wysokość ustanawia rząd dla poszczególnych okręgów administracyjnych i ogłasza od czasu do czasu.

§ 14.

Przyjmowanie uczenic do zakładów, zarządzanych przez państwo.

Przy przyjmowaniu do szkół pielęgnowania chorych, które są zarządzane przez państwo lub istnieją w zakładach dla chorych, zarządzanych przez państwo, przedkłada się komisyi oznaczonej w § 5. w pierwszym rzędzie prośby o przyjęcie tych kandydatek, które zobowiążą się zapomocą rewersu, że w razie ukończenia wykształcenia z dobrym wynikiem złożą przyrzeczenie po myśli § 11. po uzyskaniu dyplomu. Tylko o ile niema takich kandydatek, weźmie się pod rozwagę prośby o przyjęcie innych kandydatek.

§ 15.

Nadawanie posad pielęgniarkom chorych.

Przy nadawaniu posad pielęgniarkom chorych w obrębie państwowej administracyi sanitarnej należy w pierwszym rzędzie uwzględniać dyplomowane pielęgniarki, które uprawnione są do noszenia odznaki honorowej i to w każdym poszczególnym wypadku stosownie do czasu trwania tego uprawnienia — następnie inne dyplomowane pielęgniarki — a inne osoby do pielęgnowania tylko o tyle, o ile nie ma do dyspozycyi pielęgniarek, uprawnionych do noszenia odznaki honorowej, ani innych dyplomowanych pielęgniarek.

Pozwolenia do utworzenia zakładów dla chorych i innych zakładów opiekuńczych udziela się jedynie pod tym warunkiem, iż nadawanie w nich posad pielęgniarkom odbywać się będzie w sposób w poprzednim ustępie oznaczony i że odstąpi się od tego tylko za przyzwoleniem politycznej władzy krajowej. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie można udzielić takiego przyzwolenia na nadawanie posad poszczególnym osobom do pielęgnowania lub na nadawanie posad w ogólności w takim zakładzie, w którym przez wydanie szczególnych przepisów lub przez odpowiadające fundacyi urządzenie postarano się w inny sposób o dobrą pielęgnacyę chorych.

Rozdział III.

Ogólne przepisy.

§ 16.

Pielęgnujący chorych.

Kierujący lekarz zakładu dla chorych połączonego z szkołą pielęgnowania chorych może dopuścić osoby płci męzkiej za zgodą innych osób, oznaczonych w § 5., ustęp 1., do zawodowego kształcenia się pod warunkami, wymienionymi w § 4., punkt 1. do 5.

W tym wypadku znajdują zastosowanie co do ich zawodowego kształcenia postanowienia § 6., zaś co do składania egzaminu dyplomowego postanowienia §§ 7., 8. i 9., ustęp 1., 3. i 4. z tem ograniczeniem, iż warunek § 4., punkt 6., nie wchodzi w rachubę.

Dyplom z egzaminu dyplomowego, złożonego z dobrym wynikiem, uprawnia do noszenia tytułu „Dyplomowany pielęgnujący chorych“.

§ 17.

Zachowanie tajemnicy zawodowej.

Kto zajmuje się zawodowo pielęgnowaniem chorych obowiązany jest do zachowywania tajemnicy co do chorych, korzystających z jego działalności zawodowej lub z pomocy zakładu dla chorych, w którym on jest zatrudniony.

Obowiązkowi temu podlegają uczenice pielęgniarskie (uczniowie pielęgniarscy), tudzież próbne pielęgniarki (próbni pielęgniarze).

§ 18.

Obowiązek meldowania.

Zajmujący się zawodowo pielęgnacyą chorych winien donieść o tem politycznej władzy powiatowej, w której okręgu urzędowym wykonywa

swój zawód a to przed jego rozpoczęciem, podając swoje miejsce zamieszkania jakoteż rodzaj swego wykształcenia i dotychczasową działalność zawodową. O każdej zmianie miejsca zamieszkania należy donieść politycznej władzy powiatowej.

Obowiązek doniesienia przepisanego w pierwszym ustępie, ciąży w odniesieniu do osób stanu duchownego, zajmujących się pielęgniarstwem, na przełożeństwie zakonu, w odniesieniu do osób, zajmujących się pielęgniarstwem a zajętych stale w pewnym zakładzie dla chorych lub w innym zakładzie opiekuńczym na kierownictwie zakładu.

Od oznaczonego w ustępie pierwszym obowiązku wyjęte są te osoby, oddające się pielęgniarstwu, które są stale zajęte w prywatnej służbie pielęgnowaniem służbodawcy lub jednego z członków rodziny a nie wykonują zresztą zawodu pielęgniarskiego.

§ 19.

Odjęcie dyplomu i odznaki honorowej.

O odebraniu dyplomu i zasadzających się na nim praw (§ 10., ustęp 2., §§ 12., 13., 15. i 16., ustęp 3) rozstrzyga polityczna władza krajowa, jeżeli z zachowania się osoby zajmującej się pielęgniarstwem okaże się, że brakuje jej wymaganej do zawodowej pielęgnacyi chorych szczególnej pewności i że nie jest godną zaufania. Oprócz tych wypadków odbiera polityczna władza krajowa prawo noszenia odznaki honorowej także w takim razie, jeżeli pielęgniarka chorych nie uczyniła zadość swemu obowiązkowi, będącemu przedmiotem przyrzeczenia (§§ 11. i 12.) lub w ogóle okazała się niegodną tej odznaki.

Postanowienia ustaw karnych o utracie orderów i znaków zaszczytnych mają zastosowanie również do odznak honorowych dyplomowanych pielęgniarek chorych.

§ 20.

Kary.

Zakazuje się nieuprawnionego używania tytułu, oznaczonego w §§ 10. i 16., ustęp 3., jakoteż nieuprawnionego noszenia odznaki honorowej, oznaczonej w § 12.

Za przekroczenia niniejszego rozporządzenia karać się będzie — o ile nie mają zastosowania powszechne ustawy karne — według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30. września 1857, Dz. u. p., Nr. 198, grzywną od dwóch do dwustu koron lub aresztem od sześciu godzin do czternastu dni.

§ 21.

Przepisy przejściowe.

Do dnia 31. grudnia 1919 przysługuje prawo żądania przypuszczenia do egzaminu dyplomowego także bez uzyskania wykształcenia w szkole pielęgnowania chorych pod warunkami, oznaczonymi zresztą w § 9., ustęp 1., lub w § 16., ustęp 2., tym osobom, które uzyskały odpowiednie wykształcenie i conajmniej przez trzy lata zajmowały się pielęgniarstwem.

Aż do czasu, oznaczonego w ustępie pierwszym, można przyznać osobom, które conajmniej przez cztery lata zajmowały się pielęgnowaniem chorych, przy egzaminie dyplomowym, ułatwienia co do wymagań teoretycznych tudzież zwolnić od poszczególnych przedmiotów, oznaczonych w § 6. Polityczna władza krajowa orzeka w rozstrzygnięciu o przypuszczeniu do egzaminu (§ 9., ustęp 3.), czy i w jakim zakresie mają być w poszczególnych wypadkach przyznane tego rodzaju ułatwienia i uwolnienia.

Kto zajmuje się zawodowo pielęgnowaniem chorych w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, winien uskutecznić przed dniem 1. stycznia 1915 przepisane w § 18., ustęp 1., doniesienie o rozpoczęciu wykonywania zawodu. Ten sam termin obowiązuje co do doniesień, ciążących w myśl § 18., ustęp 2. na przełożeństwach zakonów lub na zarządach zakładów.

Dopokąd w krajach tutejszych nie zaspokojono potrzeb pielęgnacyi chorych dostateczną ilością pielęgnarek stanu duchownego lub świeckiego, może polityczna władza krajowa zezwolić na przyjmowanie takich osób jako uczenice, które nie mają obywatelstwa austryackiego, wymaganego na zasadzie § 4., punkt 1. Zezwolenie to obejmuje także przypuszczenie do egzaminu dylomowego (§ 9.) i uzyskanie oznaczonych w § 10., nie zaś innych zasadzających się na dyplomie praw.

§ 22.

Początek mocy obowiązującej.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Heinold włr.

Dodatek I.
do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 25. czerwca 1914 o zawodowej pielęgnacyi chorych.

Wzór do § 11., ustęp 2.

Przyrzeczenie

świadczenia usług pielęgnowania chorych na wojnie i w razie epidemii.

Władza, u której składa się przyrzeczenie:

. . . .

Imię i nazwisko pielęgnarki chorych: . . . .

. . . .

Adres: . . . .

Dyplom: . . . .

Dotychczasowe zajęcie: . . . .

. . . .

Przyrzekam w miejsce przysięgi, że oddam się do dyspozycyi celem pielęgnowania rannych i chorych na wypadek wojny wojskowej służbie sanitarnej a w razie epidemii i pojawienia się innych chorób w większym zakresie państwowej administracyi sanitarnej i poddam się w wykonywaniu tej służby poleceniom władzy wojskowej lub państwowej władzy sanitarnej. Przyrzekam, że na doszłe mnie wezwanie władzy wojskowej lub państwowej władzy sanitarnej zgłoszę się bez oporu w ciągu przepisanego terminu w oznaczonem mi miejscu celem sprawowania opieki nad chorymi.

Wziętymi na się niniejszem wysokimi, doniosłymi obowiązkami pozostaję związana na przeciąg . . . . . . lat . . . . . . miesięcy . . . . . . dni, to jest do dnia . . . ., o ile nie utracę przedtem obywatelstwa austryackiego lub — według zdania powołanej władzy — zdolności fizycznej lub duchowej do zawodu pielęgniarskiego, tudzież o ile nie będę obowiązana do prowadzenia własnego gospodarstwa lub do pieczy nad nieletniem dzieckiem.

Przyrzekam, że będę pielęgnowała powierzonych mi rannych i chorych cierpliwie, z poświęceniem i sumiennie i że poświęcę z całem oddaniem się ich dobru i pielęgnacyi moje najlepsze siły i całą moją umiejętność i wiedzę — według wskazówek moich przełożonych wojskowych i lekarskich.

Przyrzekam, że będę zawsze wysoko zachowywała godność i znaczenie zaszczytnego stanu pielęgniarskiego, że będę nosiła z czcią udzieloną mi odznakę i że okażę się mojem zachowaniem się w każdem położeniu życiowem godną mego stanowiska i zawodu.

Tak mi Panie Boże dopomóż!

Podpis:

. . . .

Dodatek II.
do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 25. czerwca 1914 o zawodowej pielęgnacyi chorych.

Wzór do § 12., ustęp 3.

Opis

kształtu „Odznaki honorowej dla dyplomowanych pielęgniarek" i sposób jej noszenia

§ 1.

„Odznaka honorowa dla dyplomowanych pielęgniarek" składa się z pozłacanego medalu z bronzu o kształcie owalnym, którego średnica dłuższa wynosi 4·7 centymetra a krótsza 3·2 centymetra. Na medalu znajduje się relief ozdobionego cesarskim podwójnym orłem krzyża o dłuższym dolnym trzonie.

§ 2.

Odznakę honorową nosi się bez wstążki na piersiach po prawej stronie.

Noszenie odznaki honorowej „en miniature" nie jest dozwolone.

§ 3.

W razie zgaśnięcia prawa noszenia odznaki honorowej według § 12., tudzież w razie odebrania tejże według § 19. rozporządzenia, jakoteż po śmierci posiadaczki należy zwrócić odznakę honorową tej politycznej władzy krajowej, która ją wydała.